

του Γιώργου Τσιρίδη

Με αφορμή την 19η Μαΐου, ημέρα μνήμης για την Γενοκτονία των Ποντίων, έγραψα χτες ένα σημείωμα από το βιβλίο που συγγράψαμε εγώ κι ο Γιώργος Χατζόπουλος και εξέδωσε η Ένωση Ποντίων (Πειραιά, Κερατσινίου και Δραπετσώνας). Από το ίδιο βιβλίο θα παραθέσω μερικά στοιχεία που αφορούν σε άγνωστες στους πολλούς πτυχές της ζωής των Ποντίων στην πατρίδα τους, τον Πόντο. Μιλώ παρακάτω για τον αστικό βίο των Ποντίων και κυρίως για τις κυριότερες πόλεις του Πόντου και τον πληθυσμό τους στις αρχές του 20ου αιώνα.

ΑΝΘΙΣΕ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΟΠΟΥ

Για πολλά χρόνια ο ελληνισμός του Πόντου έζησε μέσα σε ένα κατά βάση εχθρικό περιβάλλον καθώς περιτριγυριζόταν από λαούς εχθρικούς προς την αυτοκρατορία της Κων/πολης και αργότερα όταν ολοκλήρη η Μαύρη θάλασσα ήταν μια Οθωμανική-Μουσουλμανική λίμνη. Παρ' όλα αυτά ο ποντιακός πληθυσμός συγκεντρώθηκε σε αρκετά και μεγάλα για την εποχή αστικά κέντρα στα οποία ανέπτυξε αστικό βίο παρόμοιο με εκείνο των Ελλήνων της Δυτικής Μικρασίας και των Αρμενίων. Γλωσσομαθείς Πόντιοι διεξήγαν το εμπόριο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με τις χώρες βορείως της Κριμαίας και ανατολικά. Τραπεζίτες χρηματοδοτούσαν την οικονομία, έμποροι πραγματεύονταν, τεχνίτες και βιοτέχνες κατασκεύαζαν εργαλεία και μηχανές με τις οποίες οι Τούρκοι δεν είχαν καλή σχέση.

Σημαντικές ελληνικές εγκαταστάσεις σε αστικά κέντρα στον Πόντο υπήρχαν στη Σινώπη (5.000 περίπου Έλληνες από ένα σύνολο 15.000 κατοίκων), στη Σαμσουντά (15.000 περίπου Έλληνες σε σύνολο 25-30.000 κατοίκων) στην Οινόη (περίπου 3.000 Έλληνες σε σύνολο 10.000), στα Κοτύωρα (περίπου 6.000 Έλληνες σε σύνολο 12.000 κατοίκων) στην Κερασούντα (περίπου 18.000 Έλληνες σε σύνολο 35.000), στην Τραπεζούντα (περίπου 15.000 Έλληνες σε σύνολο 50.000 κατοίκων) στη Νεοκαισάρεια (με 2.500 περίπου Έλληνες σε σύνολο 10.000 κατοίκων) στον Όφη (με 15.000 Έλληνες αρκετοί των οποίων ήταν Ελληνόφωνοι αλλά Μουσουλμάνοι) στους οικισμούς της Χαλδαίας (Σταυρίν-Κρώμνη-Σάντα) με 20.000 περίπου κατοίκους όλοι σχεδόν Έλληνες στη Ριζούντα (με 1.500 Έλληνες στο σύνολο των 5.000) στην Οινόη (1.000 Έλληνες σε σύνολο 3.000) στη Πάφρα (3.000 Έλληνες σε σύνολο 12.000) στην Αργυρούπολη (1.500 Έλληνες σε σύνολο 3.000 κατ. (ενώ η πόλη τον 18ο αιώνα είχε 60.000 κατ.) το Άκνταγκ (5.000 Έλληνες) κλπ.

Ας σημειώσουμε εδώ ότι υπήρχαν και άλλες σημαντικές πόλεις στον Πόντο, όπως η Μερζιφούντα, (20.000 κατ.) η Αμάσεια (30.000 κατ) η Τοκάτη (30.000 κατ.) η Νικόπολη, κλπ. όπου οι Έλληνες ήταν σχετικά λίγοι. Ακόμη αξιοσημείωτο ακόμη είναι το γεγονός ότι στις πόλεις αυτές που αναφέρονται πιο πάνω όπως και στις άλλες όπου υπήρχε παντού σημαντική πληθυσμιακά ελληνική κοινότητα, εκτός από τους Έλληνες και Τούρκους

κατοικούσαν και πολυάριθμοι Αρμένιοι, Εβραίοι και Ευρωπαίοι. Έτσι οι Έλληνες μπορεί να μην ξεπερνούσαν το 50% των κατοίκων, όμως σε πολλές περιπτώσεις η σχετική πλειοψηφία των κατοίκων στις πόλεις αυτές ήταν ελληνική.

Ο Αστικός βίος στον Πόντο ήταν στραμμένος προς δύο κύριες κατευθύνσεις

A) Προς τα παράλια όπου τα λιμάνια ήταν μεν λίγα, είχαν όμως αξιόλογη κίνηση. Τραπεζούντα και Σαμσούντα ήταν τα μεγαλύτερα λιμάνια και η δραστηριότητα σε αυτά βρισκόταν στα χέρια κυρίως των Ελλήνων.

B) Προς την ενδοχώρα όπου υπήρχε μεγάλη αγροτική παραγωγή και μεταλλεία χαλκού κλπ.. Τα αγαθά αυτά εμπορεύονταν οι Χριστιανοί Έλληνες και Αρμένιοι και δευτερευόντως οι Εβραίοι.

Η παρουσία των Ελλήνων ήταν καταλυτική. Τα εκπαιδευτήρια, οι Εκκλησίες και Μονές, τα Εμπορικά και τα Καταστήματα γενικώς, οι Τράπεζες κλπ. βρισκόνταν εν πολλοίς σε ελληνικά χέρια και η ελληνική-ποντιακή γλώσσα ήταν κύριο μέσο συνεννόησης παρ' όλο που η Τουρκική ήταν η επίσημη γλώσσα του κράτους και –θεωρητικά– οι Οθωμανοί δεν επιτρεπόταν να μιλούν άλλη γλώσσα.

Ο αστικός βίος των Ελλήνων του Πόντου ήταν λοιπόν αρκετά κοσμοπολίτικος, σχετικά συντηρητικός, παραδοσιακός και με έντονη παρουσία στην Οικονομία. Οι Οθωμανοί είχαν μεν την εξουσία αλλά είχαν επαναπαυτεί στην κακομεταχείριση των αλλοεθνών υπηκόων της αυτοκρατορίας και είχαν απολέσει τον ουσιαστικό έλεγχο της οικονομίας τους.